

PRAKTISKA METODER FÖR ATT FÖRSTÅ BESLÄKTADE SPRÅK SNABBT OCH/ELLER LÄTT

Av Erik Hemming, Högskolan på Åland

INGRESS

Med liknande metoder som vi lär oss norska och danska kan vi lära oss germanska och romanska språk – och andra. Vi kan kalla metoden ”grannspråksförståelse, eller ”intercomprehension” med ett latiniserat ord. Det engelska språket hotar de andra med sin dominans, men det är också en *bro* till de romanska språken för oss (och till de germanska språken för dem som vill lära sig dem). Metoder som har utvecklats i Tyskland och i de romanska länderna visar sig effektiva – och roliga för dem som studerar. Är det något för den svenska skolan för att locka folk till språkstudier? Om ”grannspråksförståelsen” är så mycket effektivare än andra metoder som den utger sig för att vara borde det vara möjligt. Här presenteras hur EuroCom och EuRom4 är upplagda.

Många personer – t.ex. ni som läser detta – kan lära sig främmande språk ganska fort och enkelt, men få vet egentligen varför det går bra. Målet med dessa – och andra – metoder är att göra detta möjligt för alla. Varje år kommer ny teknik och nya sociala relationer, mest på Internet, så de här presenterade metoderna behöver anpassas till de grupper vi lärare ställs inför: kanske yngre, kanske mindre ”intellektuella”, eller kanske mera avancerade i engelska och teknik än för några år sedan?

GULDVASKNING

EuroCom bygger på Die Sieben Siebe – de sju silarna, eller guldvaskningspannorna snarare, för det handlar om att vaska fram guld, ens eget guld, ur en främmande flodfåra. Det viktiga är att det är ens eget guld, fast förstås mycket värdefullare än så: Guldets står ju för insikten att man REDAN förstår ganska mycket av det främmande språket man vaskar i. Säkert är det just detta som de gör, som snabbt (eller i alla fall lätt) lär sig nya språk.

I EuroCom konstateras att just detta med den förmodade ansträngningen, som lärande av främmande språk antas innebära, är ett av de största hindren för vanligt folk att orka försöka. Men om det inte är så tungt? (Ja, och varifrån har ”vanligt folk” fått uppfattningen att det är så svårt?) En annan faktor som får folk att INTE försöka, är att det är OVANLIGT med mångspråkighet. Det är det inte – det är bara det att den tredje missuppfattningen, att man måste kunna ett språk HELT OCH HÅLLET och därtill FELFRITT, som gör att mångspråkighet anses så märkvärdigt. I själva verket kan mångspråkiga andra språk bara PARTIELLT. Och vad är det för fel med det?

EUROCOM

EuroCom har utvecklats av ett konsortium av tyska universitet och det finns en stor mängd material både fritt tillgängligt på nätet och billigt att köpa som böcker eller pdf-filer. Mest material finns inom EuroComRom, men man har utvecklat EuroComGerm för germanska språk och i någon mån också EuroComSlav. Grundtanken är att bygga vidare från ett s.k. brospråk, dvs. ett redan bekant språk

inom en familj. Engelskan kan också fungera som brospråk eftersom den innehåller så många och viktiga element från BÅDE de romanska och de germanska språken. Jag som skriver detta har just översatt boken "English – the Bridge to the Romance Languages" från tyska till engelska. Den förväntas komma ut i år. Den riktar sig till sådana som kan engelska bra och som vill utnyttja den kunskapen för att snabbt lära sig FÖRSTÅ ett eller flera romanska språk (alltså partiell kompetens). Det mesta som publicerats på Internet av EuroCom nås från <http://eurocomprehension.eu/>.

DE SJU SILARNA

Så vad är det då som de som lär sig språk snabbt förstår att utnyttja som gör lärandet lätt och effektivt? Ja, bl.a. kan det göras begripligt med De sju silarna/vaskpannorna.

1. Internationellt ordförråd: Vuxna som talar västerländska språk känner till omkring 5000 ord som är i stort sett gemensamma. Om man tar namn på personer och orter till det står dessa ord för mer än 50 % av en nyhetsartikel. Alltså får man en viss förförståelse av innehållet i en text. Men man måste räkna med lite annorlunda stavning ibland av dessa ord.
2. Gemensamma arvord: Kan man ett språk i en familj, kan man de andra. EuroCom har satsat på att visa exakt vilka ord som är panromanska, pangermanska, etc. Det kan vara listor som denna:

English	German	French	Italian	Catalan	Portugues e	Romanian	Spanish
case	Kasus, Fall	cas	caso	cas	caso	caz	caso
centre	Zentrum	centre	centro	centre	centro	centru	centro
commerce	Kommerz	commerce	commercio	comerç	comércio	comerț	comercio
conscience	Bewusstse in	conscience	coscienza	consciència	consciência	conștiință	conciencia

Se även den imponerande slaviska arvordlistan på <http://www.eurocomslav.de/kurs/pwslav.htm> !

3. Man måste bara lära sig reglerna för hur de gemensamma orden har utvecklats olika i olika språk: Ljudregler! Här är ett exempel:

(Fr.) *La **clef** (clé) est dans une salle **pleine** de **flam**mes.*

(It.) *La **chi**ave è in una sala **pi**ena di **fiam**me.*

(Cat.) *La **clau** està en una sala **pl**ena de **f**lames.*

(Ptg.) *A **ch**ave está numa sala **che**ia de **ch**amas.*

(Sp.) *La **ll**ave está en una sala **ll**ena de **ll**amas.*
4. Stavningen av dessa ljud sköts på olika sätt i olika språk. Ord ser ofta mera olika ut än de låter. Att italienskans *che* och spanskans *qué* är samma ord egentligen är ganska svårt att gissa.
5. Meningarna byggs upp på liknande sätt, vilket gör att den som söker meningen med orden får det lätt att gissa vad de ord man inte känner igen rimligtvis måste betyda. Ofta kan man då känna igen en del av ordet från ett annat språk. Se detta katalanska exempel:

NP + V + NP (acc) + PP	Susan is reading a book in the office.
NP + V + NP (acc) + PP	Rosa llegeix un llibre a l'oficina.

- Böjningsformer av ord följer gemensamma mönster. Utifrån dessa är det lättare att komma ihåg de ganska få olikheterna mellan mönstren. (Till och med spanskan och ryskan har verb böjningsmönster som liknar varandra, som 1:a pers. pres. som har ändelsen -o (-u i ryska) och 2:a ändelsen -es (-esh i ryska) och 2:a pers. plur. är samma i italienska och ryska: -te.) Så indoeuropeiska språk stöder varandra en hel del om man ser efter. Inom familjerna är likheterna förstås större.
- Att känna igen ett begränsat antal prefix och suffix från rot delarna av sammansatta ord leder oss i rätt riktning när vi vill förstå ett tidigare okänt ord. Användbarast är de latinska och grekiska morfemen.

INGET ÄR NYTT UNDER SOLEN

De sju silarna är helt säkert välkända för de flesta. Dessutom bygger de på ett abstrakt tänkande om språk som få lockas av. Det är alltså viktigt att teorin omsätts i praktik omedelbart. Man tar itu med verkliga texter först inom välbekanta genrer. EuroComGerm använder första kapitlet i Pippi Långstrump t.ex. Annars tas exempel från uppslagsverk och internationella nyhetsartiklar. På så sätt får den studerande UPPLEVA att hon förstår – alltså en känsla. Och om kunskapen är rodret, så är känslan seglen på båten: Här blir det fartens tjusning!

Viktigt är att det handlar om ett avspänt förstående av språk – inte ett kravfyllt talande och skrivande, där man riskerar att göra fel (och bli uthängd). Man börjar producera först när lusten kommer – en stor skillnad mot att vara tvungen. Det är många som blir bitna för livet. Är inte detta den bästa motorn för det livslånga lärande som EU-medborgarna nu uppmanas att hänge sig åt? Av EU:s 8 nyckelkompetenser för livslångt lärande stöds i a f 2 men kanske flera av

EUROM4/5

Är en spansk-portugisisk-italiensk-fransk (SPIF) metod (i EuRom5 även katalansk) för vuxna talare av ett av språken som snabbt (60-100 timmar) vill lära sig FÖRSTÅ de andra tre/fyra. Metodens stora tjusning är att läraren frågar gruppen. Gruppen upptäcker sin förmåga att använda redan befintliga kunskaper i avkodandet av de andra språken. Att "göra fel", dvs. gissa fel, är här en upphöjd del av pedagogiken. Ett fel är oftast en logisk slutledning baserad på otillräcklig kunskap. Andra i gruppen kan få idéer av felaktiga gissningar och därför komma på rätt svar.

Materialet är tidningsartiklar utskrivna så att de kan studeras mening för mening och inlästa av infödda talare, så att uttal och stavning kan ses tillsammans. Omedelbart blir man förtjust över att man förstår så pass mycket som man gör av dessa rätt så komplicerade texter. Helt klart är det här fråga om en överförbar genrekunskap från de tidningsartiklar man är van att läsa från andra språk.

Idag finns den spännande nyhetssajten Euronews på nätet som kan fungera på ett liknande sätt, med den skillnaden att nyheterna är dagsaktuella och att det förutom skriven text och infödda uppläsare (riktiga journalister) finns videobilder som stöder texten. Euronews finns på tio olika språk, de flesta romanska, men även på ryska och arabiska. För en person som följer med annars i nyhetsförmedlingen och alltså redan vet en del om det som sägs på Euronews blir det en riktigt positiv aha-upplevelse att testa nya språk.

IDEER

I en kommande artikel vill jag visa hur jag har lagt upp två kurser under våren 2010 vid Öppna Högskolan på Åland, den ena i svenska för invandrare och den andra med målet att förstå de fyra romanska språken spanska, portugisiska, italienska och franska (SPIF). Ett viktigt mål med kurserna var att "lära att lära" – dvs. en grund för självständigt livslångt lärande – utan behov av en kursledare som tvingar en att jobba. Båda kurserna var exempel på blandat lärande – dvs. både på nätet och med fysiska träffar nästan varje vecka. Vi använde mängder av ny teknik och deltagarna hade stor frihet att välja aktiviteter själva.